

Юридична консультація «Права і обов'язки батьків»

Які обов'язки батьків щодо своєї дитини виникають першими?

Стаття 143 Сімейного кодексу України чітко вказує нам на перший обов'язок батьків: мати, батько дитини, які перебувають у шлюбі, зобов'язані забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я. Такий самий обов'язок має й мати дитини, яка не перебуває у шлюбі, а також і батько який не перебуває у шлюбі з матір'ю дитини, батьківство якого визначено у свідоцтві про народження дитини або визнано за рішенням суду, зобов'язаний за повідомленням служби у справах дітей, що здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, забрати дитину для утримання та виховання з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, якщо цього не зробила мати дитини. У разі якщо батько не перебуває у шлюбі, він набуває статусу одинокого батька.

Які є обов'язки батьків?

Обов'язки батьків описані у ст. 150 Сімейного кодексу України, згідно з якою батьки зобов'язані:

- виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини.
- піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток.
- забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя.
- поважати дитину.

Окрім того ще й накладені певні заборони на батьків. Так, забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини, фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Законом України "Про охорону дитинства" визначено, що батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Також важливо, що батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття: це передбачено ст. 180 Сімейного кодексу України. Способи такого утримання визначаються батьками за домовленістю між собою. За рішенням суду можуть присуджуватися аліменти.

Хто несе більшу відповідальність, хто має більше обов'язків щодо дитини?

Законодавчо встановлений принцип повної рівності обох батьків у питаннях виховання дітей, і жоден із них не має будь-яких переваг. Питання щодо виховання дитини вирішується батьками спільно. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання та розвиток дитини. Це обумовлено у ч. 1 статті 141 цього ж кодексу.

Як бути, коли батьки розлучилися?

Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Якою є відповідальність батьків за невиконання або неналежне виконання обов'язків щодо своєї дитини?

За невиконання або неналежне виконання обов'язків щодо виховання дітей батьки можуть бути притягнені до різних видів юридичної відповідальності: адміністративної, кримінальної, сімейно-правової.

Адміністративна відповідальність настає внаслідок ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей, – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян це передбачено статтею 184 *Кодексу України про адміністративні правопорушення*.

А якщо батьки і далі ухиляються від виконання своїх обов'язків, чи можна повторно притягати їх до адміністративної відповідальності?

Так, ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу від двох до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння його батьками, особами, які їх замінюють, або іншими особами, – тягне за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Це визначено у статті 180 цього ж кодексу.

За злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки, – карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк. Це вже кримінальна відповідальність, і вона передбачена статтею 166 *Кримінального кодексу України*. Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб), – карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк окреслено у ч.1. ст. 150-1 *Кримінального кодексу України*.

Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, – карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або виправними роботами на строк до одного року, або обмеженням волі на строк до двох років (ч.1. ст. 164 *Кримінального кодексу України*).

Втягнення дітей батьками у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми, – карається позбавленням волі на строк від чотирьох до десяти років. У статті 164 *Сімейного кодексу України* зазначено, що батьки можуть бути позбавлені

батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони ухиляються від виконання батьківських обов'язків по вихованню дітей, не забрали дитину з пологового будинку, жорстоко поводяться з дітьми, є хронічними алкоголіками чи наркоманами, вдаються до експлуатації дитини, примушують до жебракування та бродяжництва. Позбавити батьків батьківських прав можна і за злісне ухилення батьків від виконання обов'язків щодо здобуття їх неповнолітніми дітьми повної загальної середньої освіти. Про це йдеться у ст. 47 Закону України «Про загальну середню освіту»).

Чи несуть батьки відповідальність за вчинки своїх дітей?

Так, звичайно. Шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, – якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Цікаво, що батьки зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків. У разі відсутності у неповнолітньої особи (з 14 до 18 років) майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини.

Використано матеріали сайту: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/osnovni-obov-yazky-batkiv-shhodo-svoyeyi-dytyny/>